РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА - REPUBLIKA E MAQEDONISË SË VERIUT
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS
Byroja e zhvillimit të arsimit
СКОПЈЕ - SHKUP
Примено: / Pranuar: 23-06-2023
Орг. един. / Nj. org: 08 | Број / Numri: 1086/1 | Прилог / Shtojcë: | Вредност / Vlera:

Наставнапрограма за слободенизборен предмет:

„Креативно творештво "

учебна 2023/2024 год.

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Изготвил:	**Радмила Едровска, наставник по ликовно образование**
Училиште :	ООУ „Никола Карев" - Кочани
Вид/категорија на наставен предмет	**Слободен изборен предмет**
Одделение	**IV (четврто)**
Теми/подрачја во наставната програма	**Цртање, Сликање, Вајарство**
Број на часови	**36**
Опрема и средства	• Аудиовизуелни средства (телевизор, ДВД-плеер, ЛЦД-проектор, касетофон, дигиталенфотоапарат, дигитална камера, компјутер, паметнатабла, таблет за цртање, печатач или другидигиталниуреди) • Интернет, образовнисофтвери • Средства и материјали за цртање (хартија, молив, дрвени боици, фломастери, мрсни боици, бајц, лавиран туш, перце, креди, дрвце, јаглен, природни и вештачкиматеријали, штафелаи) • Средства и материјали за сликање (акварел, темпера, пастел, материјал за колажирање) • Средства за пластично обликување и градење (пластелин, глина, глинамол, тесто, пластика, амбалажа, алуминиумскафолија, жица, конец, ткаенина,песок, снег, стиропор и др.)

	• Нагледни средства (цртежи, фотографии, изработки, списанија, книги, плакати, постери, апликации, илустрации, проспекти)

ПОВРЗАНОСТ СО НАЦИОНАЛНИТЕСТАНДАРДИ

Наставната програма вклучува релевантни компетенции од следното подрачје: **Уметничко изразување и култура**

Ученикот/ученичкатазнае и/или умее:

VIII-А.1	да манифестирапознавање на различнитеформи на уметничкоизразување од сите области на културата (литературата, музиката, визуелнитеуметности, изведбенитеуметности, декоративнитеуметности, архитектурата, дизајнот)
VIII-А.3	да гиизразувасопствените идеи, искуства и емоции, користејќиуметнички или другиформи на креативно изразување (индивидуални или колективни)
VIII-А.4	да гиинтерпретираидеите, искуствата и емоциитеизразени во уметничкитепродуктикреирани од други кои се припадници на сопствената или на другикултури
VIII-А.5	да манифестирапознавање на сопственатакултура и на различните начини на нејзиноизразувањепрекувизуелнитеуметности, градбите и другитекултурнипродукти
VIII-А.6	да гиидентификуваразликите и сличноститемеѓусопственатакултура и другитекултури во своетопотесно и поширокоопкружување и да јаанализиранивнатаповрзаност и меѓузависност

Ученикот/ученичкатаразбира и прифаќа дека:

VIII-Б.2	критичкиотоднос кон различнитепродукти на уметноста е битен за развивање на индивидуалните и општественитеестетски вредности

Наставната програма вклучува дополнителни релевантни компетенции и од следните подрачја на Националните стандарди: Дигитална писменост, Личен и социјален развој, Општество и демократска култура и Техника, технологија и претприемништво.

Ученикот/ученичкатазнае и/или умее:

IV-A.2	да процениикога и на кој начин за решавање на некоја задача/проблем е потребно и ефективнокористење на ИКТ
IV-A.5	да определи какви информации му/ѝ се потребни, да најде, избере и преземедигиталниподатоци, информации и содржини
IV-A.8	на безбеден и одговорен начин да гикористидигиталнитесодржини, образовните и социјалните мрежи и дигиталните
V-A.6	да си постави цели за учење и сопственразвој и да работи на надминување на предизвиците кои се јавуваат на патот кон нивноостварување
V-A. 7	да гикористисопственитеискуства за да си гоолесниучењето и да гоприлагодисопственотоодnесување во иднина
V-A.1	да применуваетичкиначела при вреднување на правилното и погрешното во сопствените и туѓитепостапки и да манифестирадоблесникарактерниособини (какошто се: чесност, правичност, почитување, трпеливост, грижа, пристојност, благодарност, решителност, одважност и самодисциплина)
V-A.14	да слуша активно и соодветно да реагира, покажувајќиемпатија и разбирање за другите и да гиискажувасопственитегрижи и потреби на конструктивен начин
VI-A.5	да прави разликамеѓулуѓето по која било основа (родова и етничкаприпадност, возраст, способности, социјален
VII-A.9	активно да учествува во тимска работа спредпретходноусвоени правила и со доследнопочитување на улогата и придонесот

Ученикот/ученичкатаразбира и прифаќа дека:

IV-Б.1	дигиталнатаписменост е неопходна за секојдневнотоживеење – гиолеснуваучењето, животот и работата, придонесува за проширување на комуникацијата, за креативноста и иновативноста, нуди разнисожности за забава
IV-Б.5	информациитедостапни во дигиталниот простор треба да се користатетички, спореддефинирани правила и за добро на луѓето
IV-A.8	Треба на безбеден и одговорен начин да гикористидигиталнитесодржини, образовните и социјалните мрежи и дигиталните

V-Б.3	сопственитепостигања и добросостојба во најголема мера зависат од трудоткојсамиот/саматаговложува и од резултатите кои самиот/саматагипостигнува
V-Б.4	секојапостапкакојајапреземаимапоследици по него/нea и/или по неговата/нејзинатаоколина
V-Б.7	иницијативноста, упорноста, истрајноста и одговорноста се важни за спроведување на задачите, остварување на целите и надминување на предизвиците во секојдневните ситуации
V-Б.8	интеракцијата со другите е двонасочна – какоштоима право од другите да бара да му/ѝ биде овозможенозадоволување на сопственитеинтереси и потреби, такаима и одговорност да им даде простор на другите да гизадоволатсопственитеинтереси и потреби

РЕЗУЛТАТИ ОДУЧЕЊЕ

Тема 1. *Цртање 12 часа*

Знаења/вештини:

- Ги препознава користените средства, ликовни елементи и принципи во сопствените и цртежите на другите
- Употребува разновидни линии во цртањето – контрастни, контурни, симетрични и асиметрични и создава композиција од многу детали
- Црта мотиви од околината со примена на рамнотежа, волумен, пропорција, волумен и структурира цртеж на кој се одредува близина/далечина на предметите
- Применува невообичаени средства за цртање (обично од природата – ќерамиди, дрвца, јаглен, бајц, листови, гранки и сл.) и креира уникатни уметнички дела
- Проценува специфични цртежи кои содржат многу детали и во кои се користени различни техники
- Открива и користи компјутерски програми за создавање цртежи – констуира компјутерски цртеж

Ставови/вредности:

- Почитува мислења и ставови од другите околу него
- Почитува уметност и уметнички дела
- Усвојува знаења да работи самостојно и во група
- Прифаќа дека треба да нуди и да прима помош од другите
- Подготвен/а е да презема активности кои му овозможуваат полесно да ја совлада темата
- Верува дека може да постигне повеќе и се труди да достигне повисок развоен степен во цртањето
- Разбира декатреба да се грижи за сопствениот и училишниот прибор за работа
- Верува дека со секој повторен обид ќе ги надминува предизвиците кои се јавуваат на патот кон нивно остварување
- Се залага за подобрување и продлабочување на знаењата

Содржини (поими) и бр.на часови	***Примери на активности:***
Вообичаени и невообичаени средства за цртање и нивна примена: (вообичаени – молив, креди-бела и во боја, мрсни бои, фломастери и сл. и невообичаени – дрвца, јаглен, бајц, лавиран туш, ќерамиди, гранки, лисја и сл.) 2 часа	Учениците, поделени во групи истражуваат на интернет што се може да се користи како средства за цртање и собираат природни материјали од околината кои би можеле да ги искористат во цртањето – 1 час. Со комбинирање на веќе користените средства за цртање самостојно создаваат креативни, невообичаени цртежи како уметнички дела, на тема кои сами ја одбираат. На крајот од часот ги изложуваат изработките во холот – 2 час.
Создавање композиција: (детал, хармонија, симетрија/асиметрија, волумен, пропорција, рамнотежа, контури, контраст, ликовен елемент, ликовен принцип, композиција) 2 часа	Учениците во воведниот дел од часот се присетуваат кои се основните ликовни елементи и принципи и какви видови линии постојат,за да во главниот дел цртаат мотиви од околината, природни појави, случки од секојдневниот живот со примена на истите и со што повеќе детали во цртежот како целина – композиција. На вториот час прават заедничка процена на цртежите без да

	знаат кој на кого е и со самооценување прават градација и избираат кои се петте најдобри цртежи за украсување на училницата.
Просторно цртање: (сенка, осветлување, затемнување, оддалечување во просторот, приближување, техники за цртање, зголемување и намалување на предметите според близината/далечината, мрак, сјај) 3 часа	Учениците директно ја набљудуваат блиската околина и воочуваат карактеристики како: дрво што е поблиску наспроти тоа што е подалеку и како изгледаат – дали се посветли или потемни, тревата во сенка и тревата на сонце, птицата на гранка или птицата на небо и сл. Разговараме за природата и ликовните елементи и техники кои можат да ги применат во цртањето подоцна (пропорција, детали, волумен, хармонија, композиција) – прв час, На вториот час учениците се присетуваат на техниките за осветлување/затемнување со молив, јаглен или туш, се делат во 4 групи и на хамер прават композиција според заеднички договор што ќе нацртаат но, тоа да биде мотив од околината, домот, училницата, природна појава, случка од животот и сл., а и секоја група избира што ќе користи од цртачките средства и материјали. Во позадина додека цртаат свири музика со имитација на звуци од природата. На третиот час, секоја група презентира што нацртала, кои биле предизвиците, дали се задоволни, како се чувствувале, како ги поделиле обврските и сл., ана крајот од часот ги лепат заедничките композиции на пано во училницата.
Цртање простор на компјутер - слободен избор (простор, плоштина, форма, волумен,пропорција,	Учениците откриваат програми за цртање на компјутер, прво самостојно, а потоа со заеднички дијалог разменуваат искуства и ги објаснуваат новите

градација, отворен и затворен простор) 3 часа	програми – што можат да нацртаат со нив. Се делат во 3 групи, секоја избира на кој програм ќе работи и што ќе црта, се групираат околу компјутерот и еден од групата ја презентира идејата – 1 час, 2 час – учениците цртаат на компјутерот различни форми, отворен или затворен простор, волумен на геометриски фигури, изразуваат плоштина и сл., со учество на секој член на групата и взаемно договарање, тивко, без да си сметаат со другите групи, 3 час – друг член од групата го презентира нацртаното, го опишува начинот и постапката на работа, конечниот производ – композицијата, а членовите од другите групи можат да поставуваат прашања, да востановуваат грешки или да одобруваат со аплаузи. По завршување со презентацијата на трите групи, цртежите се зачувуваат, се принтаат и се изложуваат во училницата како заеднички проект.
Анализа и проценка на цртежи – (опис, анализа, процена, вреднување, графика, уметност, презентација) –Ешер, Корубин... 2 часа	Учениците разгледуваат цртежи од познати ликовни автори (Ешер, Корубин), ги анализираат цртежите, прават разлики помеѓу нив во однос на стилот на двајцата уметници, средствата кои ги користат во цртањето, колку детали се пртставени во повеќе композиции и сл. – 1 час, 2 час – Учениците проценуваат врз основа на сопствениот вкус што повеќе им се допаѓа, кој стил им е поблизок до нивниот, опишуваат според анализата, заклучуваат за уметноста, се запознаваат со делата на уметниците и доброволци презентираат избрано дело од некој од авторите. Доколку сакаат

	можат да испечатат некои највпечатливи уметнички дела и да ги изложат во училницата или холот.

Тема2. *Сликање 12 часа*

Знаења/вештини:

- Го дефинира поимот сликање, разликува средства, материјали и техники во сликањето
- Користи различни елементи, принципи, бои, средства и техники во создавањето слика
- Разлика тонови во околината и ги претставува со сликање
- Дизајнира слика со помош на компјутер

Ставови/вредности:

- Почитува мислења и ставови од другите околу него
- Смета дека треба да работи самостојно и во група
- Прифаќа дека треба да нуди и да прима помош, подршка од другите
- Подготвен/а е да презема активности коиму овозможуваат полесно да ја совлада темата
- Верува дека може да постигне повеќе
- Разбира дека треба да се грижи за сопствениот и училишниот прибор за работа
- Почитува уметност и уметнички дела.
- Верува дека со секој повторен обид ќе ги надминува предизвиците кои се јавуваат на патот кон нивно остварување
- Се залага за подобрување и продлабочување на знаењата

Содржини (поими) и бр.на часови	***Примери на активности:***

Нови средства и техники за сликање: (гваж, пастел, тушеви во боја, акварел, колаж, предмети и плодови како средства за сликање, природни бои) 2 часа	Учениците следат презентација од наставникот за различни сликарски бои кои ретко се користат (на пр. природните бои од цвекло, потокал, домат, магдонос, морков, какао, земја, вар и сл.), невообичаени техники и материјали за сликање – гваж, предмети и плодови, тушеви во боја, колаж од хартија во боја и сл. и со бура на идеи даваат предлози што се може да се користи за сликање и како се одржува хигиената во процесот на сликање. Потоа се подготвуваат за сликање со предметите, плодовите или боите кои ги донеле од дома – 1 час, Учениците сликаат на мотив ,, Мртва природа “, ,, Есента во мојот крај “ или ,, Моето родно место “ и ги презентираат изработките пред соучениците, образложувајќи што користеле како средства и материјали и од што е добиена бојата – 2 час.
Боите како основа во сликањето во комбинација со ликовните елементи и принципи: (спектар на бои, тон, топли и ладни бои, хроматски и ахроматски бои, текстура, простор и насока, големина, форма, комплементарен контраст и комплементарни парови, ритам на бои, хармонија на бои, градација на бои и тонови, рамнотежа, пропорција) 7 часа	1 час: Учениците ги усвојуваат новите поими – спектар, комплементарен контраст, кои се топли, а кои ладни бои, кои се хроматски, а кои ахроматски бои, како се прави градација на тонови и бои, како се вклопуваат ликовните елементи како: пропорција, форма, големина, простор, насока, текстура, рамнотежа во сликата, а сето тоа со почитување на ликовните принципи, 2 час – Учениците ги применуваат стекнатите знаења и анализираат сликарски дела на компјутер за да одредат какви бои се користени, каква е техниката, текстурата, кои ликовни елементи се применети, кои ликовни принципи доминираат и сл.,

	3 час – Учениците сликаат на тема ,, Цвеќиња “ за да ги прикажат топлите бои (1 група) и ладните бои (2 група), техника темпера. 4 час – Учениците сликаат на тема ,, Геометриски фигури “ со комплементарен контраст (црвено-зелено, виолетово-жолто и сл.), а истовремено запазувајќи големина, форма, пропорција и сл.,техника – акварел. 5 час – Учениците создаваат слика со тонска градација (додавање на бела и црна боја) на тема: ,, Листови во различна форма и големина “ при тоа запазувајќи и форма, големина, симетрија/асиметрија. Користат техника гваж. 6 час – Учениците изработуваат ,, Народна носија “, со многу детали, форми – симетрични и асиметрични, големини, со контрастни бои од ткаенини, конци, украси, копчиња, чипка и сл., 7 час – Учениците од хартија во бои изработуваат колаж на мотив ,, Виножито “, каде користат спектар на бои, насока, ритам, хармонија на бои како ликовни елементи.
Запознавање, анализа и вреднување на сликарски уметнички дела: (Ван Гог, Пол Гоген, Да Винчи, Личеноски) 3 часа	1 час – Учениците разгледуваат слики од познати светски и домашни автори на компјутер (селектирани од наставникот), воочуваат кои стилови се карактеристични за сликарот, прават процена според

	сопствените вредности и отвораат дискусија за нивните дела и творештво. 2 час – Учениците пробуваат да ископираат некое дело од авторите кое им оставило најголем впечаток и трудејќи се да ги задржат основните карактеристики и користени елементи на авторот со техника која најмногу им одговара – работат самостојно пред компјутер и сликаат или на клупа со испечатена слика пред нив, 3 час – Учениците ги анализираат цртежите, ги селектираат според карактеристики одредени од наставникот, заеднички ги оценуваат и прават изложба во училницата.

Тема3. *Вајарство 12 часа*

Знаења/вештини:

- Идентификува и разликува разновидни облици и градби
- Употребува разновидни средства и материјали за обликување и градење
- Изработува облици, моделира и гради 3 Д форми
- Препознава и споредува споменици, музеи, бисти, скулптури и архитектурни градби
- Користи адаптирани компјутерски програми за обликување и градење

Ставови/вредности:

- Почитува мислења и ставови од другите околу него
- Смета дека треба да работи самостојно и во група
- Прифаќа дека треба да нуди и да прима помош, поддршка од другите
- Подготвен/а е да презема активности коиму овозможуваат полесно да ја совлада темата
- Верува дека може да постигне повеќе
- Разбира дека треба да се грижи за сопствениот и училишниот прибор за работа
- Почитува уметност како што е вајарството
- Верува дека вајарството е значајно за развојот на личноста
- Има позитивен став да манифестира познавање на различни видови уметност

Содржини (поими) и бр.на часови	***Примери на активности:***
Запознавање со вајарството како уметност: (пластично обликување, моделирање, 3 Д форми, ликовни елементи – пропорција, простор, форма, големина, волумен, симетрија, градење, видови градби – архитектура, асамблаж, релјеф, портрет, скулптура, споменик, биста) 3 часа	Учениците се запознаваат со основните облици, моделарството, градењето како составен дел на уметноста – Вајарство преку слики, презентации на смарт табла или компјутер, линкови за посета на туристички атракции, весници, реклами, брошури, спотови и сл. Наставникот претходно подготвен им ги објаснува карактеристиките на сите форми на работа, нагласува кои ликовни елементи и принципи се применуваат и преку дијалог го повторуваат наученото – 1 час, Учениците одат на прошетка во најблиското опкружување за да посетат споменик, биста, скулптура, портрет, архитектурна градба, релјеф и одблизу се запознаваат со вајарството како уметност и ги воочуваат лично карактеристиките на градбите и елементите – пропорција, форма, симетрија/асиметрија, големина и сл. – 2 часа (Доколку во околината нема такви градби, тогаш се присетуваат на примери од посетените вајарски дела на екскурзијата – Скопје, Охрид и сл.).
Основни и природни материјали и средства за обликување, моделирање и градење: (хартија, пластика, гума, глина, глинамол, тесто, амбалажа, алуминиумска и стреч фолија, ткаенина, жица, конец, коноп, песок, снег, стиропор, играчки, коцки, цемент, малтер и сл.) 2 часа	Учениците идентификуваат и препознаваат различни материјали за обликување, моделирање и градење (хартија, пластика, гума, глина, глинамол, тесто, амбалажа, алуминиумска и стреч фолија, ткаенина, жица, конец, коноп, песок, снег, стиропор, играчки, коцки, цемент, малтер и сл.) и на блок часови, поделени во 4 групи изработуваат различни облици, со различни материјали: На пр. првата група од играчки, коцки да изградат автомобилска патека за трка со автомобила, втората од текстил, конец, копчиња и тесто, да направат жена во селска носија, третата со жица, коноп и

	пластика да формираат 2 Д форми, а четвртата со глина да моделира дланки во полуотворена форма и сл. – 2 часа
Изработка на облици и градби: (макета, архитектонска градба, статика, темел, иметрични и асиметрични градби, рециклирање) 5 часа	1 час – Учениците обликуваат волуменозна композиција со разновидни форми (на пр. овошје и зеленчук) од пластелин или глинамол, 2 час – Учениците моделираат релјефна форма од примери во природата со песок, цемент и вода (малтер) или само со кал во дворот на училиштето, 3 час – Учениците од рециклирана амбалажа , кутии, коцки, пластика и сл. прават макета на фабрика или училиште (урбана градба), 4 час – Учениците со комбинирање на материјали изработуваат геометриски фигури (3 Д форми) со различни форми, големина, волумен, боја и сл., 5 час – Учениците со пластелин или глина обликуваат човечки или животински фигури со контрасни форми и различна големина.
Анализа, вреднување и процена на вајарски дела (релјеф, портрет, скулптура, споменик, биста, рхитектура) 2 часа	Учениците играат квиз на поставени прашања од наставникот и со покажување на слики од познати и веќе учени вајарски дела (облици, градби). Тие погодуваат, ги собираат поените и прогласуваат победник на квизот – 1 час, Учениците во 2 кутии (1 за тие што им се допаѓаат и 1 за тие што помалку им се допаѓаат) стават испечатени слики, слики од весници, фотографии од познати градби. На крај ги пребројуваат, секој ученик извлекува по една и опишува зошто му се допаѓа/не му се допаѓа и што би променил на неа. – 1 час.